

DR. FÁBIÁN PÉTER*

Az állambiztonságtól a nemzetbiztonságig I.

„A nemzetbiztonsági intézményrendszer jogfejlődése 1945-től 2010-ig”

foglal magában, ezek a következők: az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, végül a Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ. Mindegyik szakszolgálatnak egy külön fejezetet szentelek, összefoglalom a jogállásukra és feladatköreikre vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket. Az utolsó fejezetben vázlatosan foglalkozom a nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködésének lehetséges formáival.

Bevezetés

A magyar nemzetbiztonsági szervek és szolgálatok története távolról sem tekinthető egy egyenesvonalú, töretlen fejlődés eredményének. Tágabb megközelítésben jogelődiként tekinthetünk a rendszerváltás előtt működő államvédelmi, illetve a második világháború lezárását követő évig visszapillantva, az állambiztonsági szervekre. Az 1945-ös évre mindenesetre töréspontként kell tekintenünk ebben a vonatkozásban is, ez az évszám jelöli ki kutatásaim kezdő pontját. 1989 és 1990 is cezúrának tekinthető, ekkor alakult át a magyar állambiztonság nemzetbiztonsággá. A mai is működő szervezeti rendszer létrejött ugyanakkor 1995-höz, a nemzetbiztonsági törvény hatályba lépéséhez köthető.

Jelen értekezés célja a magyar államvédelmi, állambiztonsági, illetve nemzetvédelmi intézmények és feladatrendszer kialakulásának áttekintése 1945-től kezdődően napjainkig.

Kutatási módszerem – a témához igazodóan – leíró-elemző jellegű, mely a rendelkezésemre álló szakirodalom másodelemzéséből, és a vonatkozó jogforrások kritikai elemzéséből áll.

Dolgozatom több nagyobb egységből áll. Az állambiztonsági szervek, illetve a nemzetbiztonsági szolgálatok történet három nagyobb szakaszra bontva tárgyalom: külön fejezetben vizsgálom az 1945 és 1956, az 1956 és 1989, majd az 1989 és 2010 közötti időszak intézménytörténeti vonatkozásait.

Ezt követően kerül ismertetésre a jelenlegi nemzetbiztonsági szervezetrendszer, amely öt intézményt

Államvédelem 1945 és 1956 között

Még szovjet, illetve német megszállás alatt állt az ország, mikor már meg kellett kezdeni a titkosszolgálatok újjászervezését. Az 1943. október 19. és 30. között zajló moszkvai értekezleten a nagyhatalmak négy deklarációt fogadtak el, ezek közül a kegyetlenkedésről szóló nyilatkozat leszögezte: a nagyhatalmak megtesznek mindent annak érdekében, hogy azok, akik részt vállaltak „a terror útján való kormányzás” bármely formájában, bíróság elé kerüljenek.¹ A szövetséges hatalmak egyértelművé tették: a fegyverszünet megkötésének egyik feltétele az, hogy a kinevezett kormányok működjenek közre a háborús bűnösök felkutatásában. Ilyenformán, a Moszkvában aláírt előzetes fegyverszüneti egyezménynek megfelelően, Magyarországnak is részt kellett vállalnia „a háborús bűncselekményekkel vádolt személyek letartóztatásában, az érdekelt kormányoknak való kiszolgáltatásában és az ítékezésben e személyek felett”.²

Az államvédelem megszervezése

Magyarország tehát az államvédelem katonai és polgári szerveinek felállítását nem annyira saját indítástól, hanem a moszkvai egyezményben vállalt kötelezettségeinek eleget téve kezdte meg.

A politikai rendészeti tevékenység egyfelől a háborús bűnösök felkutatását jelentette, másfelől a katonai

¹ A moszkvai értekezleten (1943. október 19–30.) elfogadott nyilatkozatok 4. Háromhatalmi nyilatkozat a kegyetlenkedésekről. Halmsy Dénes (szerk.): Nemzetközi szerződéses 1918–1945. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1983 (2. átdolgozott, bővített kiad.). 557–561.

² 1945. évi V. törvény a Moszkvában 1945. évi január hó 20. napján kötött fegyverszüneti egyezmény becikkelyezéséről 14. pont

*Jogász, kriminológus PTE Védelmi Kutatások Központ – szakértő Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola – doktorjelölt

tisztekkel szemben lefolytatandó igazoló eljárások lefolytatását, a honvédségi javak feltalálását, visszaszerzését. Ez utóbbi nyomozati feladatok a katonai védelem szervéhez, a Honvédelmi Minisztérium 40. osztályához (a szakirodalomban használt nevén: HM 40. osztály) kerültek. A szerv részben szovjet, részben magyar irányítás alatt működött.³ Ezzel párhuzamosan a Magyar Kommunista Párt is elhatározta, hogy létrehozza a saját katonai rendészeti szervét, és ehhez meg is szerezte a Szövetséges Ellenőrző Bizottság támogatását.

1945. március 12-én, Debrecenben, megalakult a Honvédelmi Minisztérium Katonai Politikai Osztálya, mely célját ekként határozta meg: „a fasiszta, reakciós tevékenység elleni küzdelem, az ellenséges hírszerzés aktív megakadályozása és a hírszerzés offenzív végrehajtása az ellenség által megszállt területeken”.⁴ Székelyét 1945 áprilisában Budapestre tette át, és ezzel egyidejűleg – nagy valószínűséggel a szovjetek támogatásával – megszüntette a konkurens egységet. 1947 februárjáig a Magyar Honvédelmi Miniszter Katonai Politikai Osztálya („Katpol”), 1949 januárjának végéig Csoportfőnöksége, majd 1950. január 31-ig Katonai Elhárító Főcsoportfőnöksége néven működött, amikor is beolvadt a Minisztertanács Államvédelmi Hatóságába. Némi átszervezést követően IV. Főcsoportfőnökség néven működött tovább, legfőbb feladata a hadműveleti felderítés, katonai hírszerzés volt. 1953-ban – a Magyar Néphadsereg Vezérkara 2. Csoportfőnöksége néven – a vezérkari főnök irányítása alá helyezték, tevékenysége azonban nem változott.⁵

A polgári államvédelem szervei

Megközelítőleg a fentiekkel párhuzamosan a polgári államvédelem újjászervezése is megkezdődött, és az is két úton haladt. Az ideiglenes nemzeti kormány 1945. május 10-én feloszlatta a csendőrséget, és intézkedett a Magyar Államrendőrség megszervezése iránt.

Az egyik politikai rendészeti osztály ennek részeként jött létre, Debrecen székhellyel, a másik pedig a Budapesti Rendőr-főkapitányság alá tartozott. A debreceni osztályt utóbb megszüntették, helyette felállították a Budapesti és a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályát. A két főkapitányság politikai rendészeti osztályának összevonására 1946. október 15-én került sor, az új szerv, mely a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya néven kezdte meg működését, a belügyminiszter irányítása alatt állt. Feladat körébe tartozott – a polgári hírszerzés és elhárítás mellett – az ellenzéki csoportok, az egyházak és a külföldi titkosszolgálatok tevékenységének megfigyelése.⁶

1948. szeptember 10-től az Államvédelmi Osztály a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága (a továbbiakban: ÁVH) néven működött tovább. 1949. december 28-án, a 4353/1949. (XII. 28.) MT rendelettel, át helyezték a Minisztertanács közvetlen irányítása alá, 1950-ben pedig, a HM Katonai Elhárító Főcsoportfőnöksége megszüntetését követően, tevékenységi körét kibővítették a katonai hírszerzés és elhárítás feladataival.⁷ 1949 és 1950 között az ÁVH-n belül hat ügyosztály működött, ezek közül a „B” ügyosztály foglalkozott a határon túli hírszerzéssel, belföldi megfigyeléssel, operatív ügyekkel. Az átszervezéseket követően hét főosztály vitte a fő feladatokat, ezen belül az I. (hárló) Főosztály feladatkörébe tartozott a hírszerzés, a külföldiek ellenőrzése, a belső reakció elhárítása, a kémelhárítás, míg a III. (operatív) Főosztály végezte a környezettanulmányok készítését, a megfigyelést, levélelőrzést, rádió- és telefon-lehallgatást.⁸

1951-től további átszervezésekre került sor, nem függetlenül a nemzetközi helyzet alakulásától, ugyanis a hidegháború éveiben a hangsúly a politikai, a gazdasági és az ipari hírszerzésre helyeződött át. 1947-ben jött létre az Amerikai Egyesült Államokban a CIA (*Central Intelligence Agency*), 1954-ben a Szovjetunióban a KGB (*Komitet Goszudarsztvennoj Bezopasznosztyi*) 1956-ban Németországban a BND (*Bundesnachrichtendienst*).

Ezek hatására vetődött fel a magyar pártvezetésben is: szükség lenne egy hatékony, és főképpen lojális állambiztonsági szervezetre, mely titkos információkat gyűjtene, politikai és gazdasági vonalon egyaránt. Szovjet javaslatra 1951-ben a külföldi hírszerzési feladatokat egy külön főosztályba szervezték át (VIII., Hírszerző, Főosztály), 1952-ben pedig a belső karhatalom csapatainak irányítására hoztak létre egy külön egységet (IX. Főosztály). A Hírszerző Főosztály felállításával nagyjából egy időben elkezdtek a külföldi rezidentúrák felállítását, az elsőt 1950-ben Bécsben 1951-ben, majd Párizsban, Brüsszelben, Rómában, Washingtonban, Bernben és Buenos Airesben.⁹

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1953. június ülésén döntés született az Államvédelmi Hatóság és a Belügyminisztérium (a továbbiakban: BM) összevonásáról, erről az 500/6/1953. MT határozat rendelkezett.

Az immár egységes Belügyminisztérium állambiztonsági szervei átvették az ÁVH feladatköréit, a BM államigazgatási feladatai átkerültek a Minisztertanácshoz. Az ÁVH ezzel tehát megszűnt, ám az államvédelmi osztály

és dokumentumok a politikai rendőrség második világháború utáni tevékenységéről. Budapest, Történeti Hivatal, 2000. 33–55. 37.

³ Dávid 2018, 16.

⁴ Dávid 2018, 16.

⁵ Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953). Betekintő 2009/2. http://epa.oszk.hu/01200/01268/00010/cserenyi-zsitnyanyi_ildiko.htm

⁶ Boda József: A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat helye és szerepe a rendvédelemben. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. 2012. Magyar Hadtudományi Társaság, 113–130. 118.

<http://www.pecsor.hu/periodika/XIII/boda.pdf>

⁷ Dávid Ferenc: Történeti visszatekintés a magyar titkosszolgálatokra. In: Resperger István (szerk.): Nemzetbiztonsági alapismeretek. Budapest, 2018, Dialóg Campus, 11–28. 13.

⁸ Dávid Ferenc: „Fából vaskarika”, avagy: a magyar katonai államvédelmi szervek 1945 utáni újjászervezésének jogi és szervezeti alapjai. Nemzetbiztonsági Szemle II. évf. 2016/I. 114–132. 125.

⁹ Dávid 2018, 14–15.

¹⁰ Palasik Mária: A politikai rendőrség háború utáni megszervezése. In: Gyarmati György (szerk.): Államvédelem a Rákosi-korszakban. Tanulmányok

lyok (kémelhárítás, hírszerzés, katonai elhárítás, operatív technika, levéllenőrzés stb.) lényegében az eredeti felállásban működtek tovább. Az állambiztonsági munkán belül is a leghangsúlyosabbnak a megelőzést tekintették, ennek szellemében szervezték át a minisztérium megyei főosztályait. A fő cél az operatív hálózati tevékenység megerősítése volt, az 500/6/1953. MT határozat le is szögezte: „minden fontos területet, objektumot át kell fogni hálózattal, hogy időben megakadályozzuk, megelőzzük az ellenség romboló tevékenységét”.¹⁰

1955 márciusában rendezték Moszkvában a szocialista országok első közös állambiztonsági értekezletét, melyen a titkosszolgálati szervek vezetői meghatározták az együttműködés mikéntjét, illetve azt is, hogy az egyes országok hogyan veszik ki részüket „a fő ellenség elleni harcból”.¹¹

A Belügyminisztérium feladatává az angol, az amerikai, a nyugat-német, a francia és a jugoszláv állami és gazdasági intézményekbe, továbbá a vatikáni és az ENSZ-szervekbe történő „beépülést” tették.¹² E feladatokhoz igazodóan 1955 őszén, majd telén újabb átszervezésekre került sor, a legnagyobb horderejű ezek közül érintette az állambiztonság egész szervezetét: három főcsoportfőnökséget hoztak létre, ezzel elkülönítették egymástól az államvédelmi, a rendőri, valamint a belső karhatalmi és határvédelmi feladatokat. A titkosszolgálat tehát visszakerült a BM-be, I. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség néven. Ennek részeként működött a hírszerzés, egészen 1956 októberéig.¹³

Az állambiztonság 1956 és 1989 között

1956. november 4-ét követően titokban megindult az államvédelem újjászervezése. A kormánynak ugyan szüksége volt egy megbízható politikai rendőrségre, ám a közvélemény olyan sok szörnyűséget kapcsolt az ÁVH névéhez, hogy azzal Kádárék nem merték vállalni a közösséget.

Münnich Ferenc miniszterelnök-helyettes 1956. november 7-i rendeletében meg is tiltotta az államvédelmi szervek ismételt felállítását.¹⁴ Az 1956. évi 35. törvényerejű rendelet „az állam belső és külső biztonsága elleni bűncselekmények nyomozását” a rendőrség feladatává tette, majd a végrehajtással a BM II. (Politikai Nyomozó) Főosztályát bízták meg.¹⁵

¹⁰ Baráth Magdolna: Az államvédelem az egységes Belügyminisztériumban. Betekintő 2010/3. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekintoszamok/2010_3_barath.pdf

¹¹ Tóth Eszter A politikai hírszerzés szervezettörténeti vázlat, 1945–1990. Betekintő 2011/2. 6. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekintoszamok/2011_2_toth_e.pdf

¹² Tóth 2011, 6.

¹³ Tóth 2011, 7.

¹⁴ Takács Tibor: Állambiztonsági helyzetértékelés 1956 decemberében. Betekintő 2007/2. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekintoszamok/2007_2_takacs.pdf

¹⁵ 1956. évi 35. számú törvényerejű rendelet a rendőrségről szóló 1955. évi 22. számú törvényerejű rendelet kiegészítéséről, 1. §.

A BM II. Főosztálya lényegében megőrizte az államvédelmi időszakban kialakított szervezeti kereteket, feladatait tizenhárom osztállyal (például Hírszerző osztály, Figyelő és környezettanulmányokat készítő osztály, Rádió felderítő osztály, „K” levéllenőrzési osztály) látta el.¹⁶

1962-ben átszervezték a Belügyminisztériumot, négy főcsoportfőnökséget létrehozva. Ezek közül a III. számú látta el az állambiztonsági feladatokat. Az Állambiztonsági Főcsoportfőnökségen belül négy osztállyal működött a III/V. (operatív-technikai) Csoportfőnökség, ezek és még további kisebb operatív osztályok végezték a polgári és katonai (tehát a BM-től) független titkosszolgálati tevékenység műveleti háttérmunkálatait. Ez a felállás gyakorlatilag 1990 januárjáig fennmaradt.¹⁷

A rendszerváltó erők határozottan szorgalmazták az állampárti titkosszolgálatok átszervezését. A folyamat felgyorsította a „Duna-gate” néven elhíresült ügy: 1990. január 5-én az ellenzéki pártok olyan bizonyítékokat mutattak be, melyek azt igazolták, hogy a BM III./III-as Csoportfőnöksége titkos módszerekkel gyűjtött adatot politikai pártokról és személyekről, és ezt a tevékenységét még 1989 decemberében is folytatta.¹⁸

1989. október 23-át követően megkezdődtek a nemzetbiztonságot érintő kodifikációs munkálatok, az átmeneti időszakban azonban a korábbi szabályok – az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi törvényerejű rendelet, a 6000-es rendeletek, valamint a Minisztertanács elnökhelyettese által kiadott utasítások – határozták meg az állambiztonsági szervek munkáját.

Az Állambiztonsági Főcsoportfőnökség a belügyminiszter közvetlen irányítása alatt működött, egészen 1990. február 14-ig, amikor is a Minisztertanács létrehozta a Nemzetbiztonsági, valamint az Információs Hivatalt (vagyis a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat), továbbá a Magyar Honvédség Katonai Biztonsági Hivatalát, és kimondta egyúttal, hogy a Magyar Honvédség felderítő szerve, a Katonai Felderítő Hivatal is része a nemzetbiztonsági szolgálatoknak.¹⁹

Az 1990 februárjában elfogadott „ideiglenes törvény” – vagyis az 1990. évi X. törvény – a különleges titkosszolgálati eszközök átmenetinek szánt szabályait határozta meg, és felhatalmazta a nemzetbiztonsági szolgálatokat ezen eszközök alkalmazására.²⁰ A mindössze kilenc szakaszból álló törvény „különleges eszközként” definiálta azokat az eszközöket és módszereket, melyek alkalmazására az érintett tudta nélkül kerül sor, és

¹⁶ Boda József: A magyar állambiztonsági és nemzetbiztonsági szervek vezetése, irányítása és ellenőrzése 1942–2015 között. In: Hack Péter – Király Eszter – Korinek László – Patyi András: Gályapadból laboratóriumot. Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2015. 15 – 32. 22.

¹⁷ Dávid 2018, 17.

¹⁸ Boda 2015, 24–25.

¹⁹ Cséve Lajos: Néhány gondolat a Nemzetbiztonsági Hivatal létrejöttéről és munkájáról. Rendészeti Szemle 10. évf. 1993/10. 8–13. 8–9.

²⁰ 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról.

amely használata az egyén privátszféráját védő jogok (magántitok, levéltitok stb.) sérelmével járhat.

A törvény meghatározta a különleges eszközök alkalmazhatóságának feltételeit, ilyen volt például egyes súlyos bűncselekmények (emberiség elleni bűncselekmény, terrorcselekmény, légi jármű hatalomba kerítése stb.) és azok elkövetőinek felderítése, az állam „szuverenitását, gazdasági és honvédelmi érdekeit veszélyeztető, leplezett törekvések felderítése és elhárítása”.²¹ A különleges eszközök közül némelyek (technikai úton történő adatgyűjtés, levéllenőrzés, magánlakásba behatolás) alkalmazására csak igazságügyminiszteri engedély birtokában volt lehetőség, ennek azonban feltételeként határozták meg azt is, hogy a törvény által védett értékek (vagyis az ország szuverenitása és alkotmányos rendje) súlyos veszélynek legyen kitéve. Ezen eszközök alkalmazását legfeljebb egy hónapra engedélyezték, de további egy hónappal meg lehetett hosszabbítani.²²

A nemzetbiztonsági szolgálatok szervezeti felépítését, és az egyes nemzetbiztonsági szolgálatok feladatait a 26/1990. (II. 14.) MT rendelet határozta meg.²³ Rögzítette, hogy hatósági jogkör a szolgálatokat nem illeti meg, olyan intézkedést pedig, mely a személyes szabadság korlátozásával jár, nem alkalmazhatnak.

1990. március 1-jén két polgári és két katonai nemzetbiztonsági szolgálat kezdte meg tevékenységét: az Információs Hivatal (IH) és a Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH), valamint a Katonai Felderítő Hivatal (KFH) és a Katonai Biztonsági Hivatal (KBH). A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – mely a titkos információgyűjtéshez biztosította a technikai hátteret – az NBH részeként működött.²⁴

A Nemzetbiztonsági Hivatal – némiképp ellentmondásosan – egyszerre volt fegyveres testület és központi közigazgatási szerv. Államigazgatási feladatokat látott el, korlátozott közhatalmi jogosultsággal rendelkezett, megfelelt az államigazgatási szerv ismérveinek. Feladatát és hatáskörét önállóan gyakorolta, a kormány és a kijelölt tárca nélküli miniszter felügyelete alatt; feladatai végrehajtásáért a Hivatal főigazgatója tartozott felelősséggel. Létrehozását az indokolta, hogy a kormányzati döntések meghozatala során a döntéshozóknak naprakész adatokkal kell rendelkezniük a belső biztonsági helyzetről, és az ország külső, nemzetközi környezetéről. A Nemzetbiztonsági Hivatal feladata az adatok biztosítása.²⁵

A miniszter képviselte a Hivatalt az Országgyűlés és a kormány ülésein, utasítási és beszámoltatási joggal bírt a főigazgató irányában, és ő hagyta jóvá a Hivatal szervezeti és működési szabályzatát. Az Országgyűlés ellenőrzési szerepét a Nemzetbiztonsági Bizottság útján látta el. A Hivatal főigazgatója rendszeresen beszámolt,

illetve tájékoztatta a bizottságot a végzett munkáról, a bizottság pedig gyakorolta az országgyűlési házszabályban rögzített jogosítványokat (kinevezés előtti meghallgatás, tájékoztatás-kérés stb.).²⁶

1995 decemberében fogadta el az Országgyűlés a nemzetbiztonsági szolgálatok jogállását, feladat- és hatáskörét meghatározó 1995. évi CXXV. törvényt (a továbbiakban: Nbtv.). A törvény leválasztotta az NBH-ról a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot (NBSZ), mely 2002-ig, majd 2007 és 2010 között tárca nélküli miniszter irányítása alatt állt, 2002 és 2007 között a Miniszterelnöki Hivatal alá tartozott, 2010 nyarától – immár NBH Alkotmányvédelmi Hivatal (AH) néven – a Belügyminisztérium gyakorolt felette felügyeletet.²⁷ ■

Felhasznált források

- Resperger István (szerk.): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 243–255.
- Baráth Magdolna: Az államvédelem az egységes Belügyminisztériumban. Betekintő 2010/3. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2010_3_barath.pdf
- Barker, Jonathan: A terrorizmus. Budapest, HVG Kiadói Rt., 2003.
- Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft., 2011.
- Belovics Ervin – Tóth Mihály: Büntető eljárásjog. Harmadik, aktualizált kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 2017.
- Bikki István: A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945–1990 között (rövid áttekintés). Betekintő 2010/1. http://epa.oszk.hu/01200/01268/00013/bikki_istvan.htm
- Boda József: A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat helye és szerepe a rendvédelemben. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. 2012. Magyar Hadtudományi Társaság, 113–130. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/boda.pdf>
- Boda József: A magyar állambiztonsági és nemzetbiztonsági szervek vezetése, irányítása és ellenőrzése 1942–2015 között. In: Hack Péter – Király Eszter – Korinek László – Patyi András: Gályapadból laboratóriumot. Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2015. 15–32.
- Borvendég Zsuzsanna: „Ez nem spiclikedés, hanem felderítés”. A levéllenőrzés módszertana és szervezeti felépítése 1945–1962 között. Betekintő 2011/2. 9–11.

²¹ 1990. évi X. tv. 2. §.

²² 1990. évi X. tv. 3–4. §.

²³ 26/1990. (II. 14.) MT rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról 2. §.

²⁴ Boda 2015, 25.

²⁵ Cséve 1993, 9–10.

²⁶ Cséve 1993, 10.

²⁷ Boda 2012, 120.

- http://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_2_borvendeg_0.pdf
- Böröcz Miklós: Az új típusú terrorista: a magányos elkövető. *Belügyi Szemle* 63. évf. 2015/7-8. 152-165.
 - Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950-1953). *Betekintő* 2009/2.
http://epa.oszk.hu/01200/01268/00010/cserenyi-zsitnyanyi_ildiko.htm
 - Cséve Lajos: Néhány gondolat a Nemzetbiztonsági Hivatal létrejöttéről és munkájáról. *Rendészeti Szemle* 10. évf. 1993/10. 8-13.
 - Dávid Ferenc: „Fából vaskarika”, avagy: a magyar katonai államvédelmi szervek 1945 utáni újjászervezésének jogi és szervezeti alapjai. *Nemzetbiztonsági Szemle* II. évf. 2016/I. 114-132.
 - Dávid Ferenc: Történeti visszatekintés a magyar titkosszolgálatokra. In: Resperger István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Budapest, 2018, Dialóg Campus. 11-28.
 - Dezső Lajos: A nemzetbiztonsági szolgálatok. In: Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 209-210.
 - Dobák Imre: Az információgyűjtésről általában. In: Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, 2018, Dialóg Campus. 99-110.
 - Dobák Imre: A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. In: Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 235.
 - Gál István László: A XXI. század új bűncselekménytípusa: a terrorizmus finanszírozása. *Rendészeti Szemle* 57. évf. 2009/6. 61-90.
 - Gál István László: A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása az új magyar büntetőjogban. *Belügyi Szemle* 61. évf. 2013/6. 26-56.
 - Gyűrű Attila: Privacy és terrorizmus I. rész. *Themis: Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata*, 2017. június. 5-28.
 - Halmosy Dénes (szerk.): *Nemzetközi szerződések 1918-1945*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1983 (2. átdolgozott, bővített kiad.). 557-561.
 - Hankiss Ágnes: Kihívások és ellentmondások a terrorizmus elleni harcban. In: *A terrorizmus Rubik-kockája, avagy a fenyegetések komplex megközelítése*. Nemzetközi tudományos-szakmai konferencia. Duna-palota 2013. szeptember 30. - október 1. BM Oktatási, Képzési és Tudomány-szervezési Főigazgatóság. Budapest. 2014. 94-107.
 - Hoffman, Bruce: A terrorizmus belülről. In: Tóth Péter (szerk.): *A terrorizmus anatómiája*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2006. 43-71.
 - Horváth L. Attila: *A terrorizmus csapdájában*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013.
 - Jasenszky Nándor: Adatszerzés – Információhasznosulás – Biztonságtudatos vállalati kultúra. In: Szamos Tamás (szerk.): *A nyílt információgyűjtés fejlődő területei*. Budapest, Belügyi Tudományos Tanács, 2015.
 - Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, Complex Kiadó, 2013.
 - Kasznár Attila: A kibervédelem fontossága a terrorleharítás jelenlegi és jövőbeni rendszerében. *Belügyi Szemle* 66. évf. 2018/2. 106-114.
 - Kondorosi Ferenc: *A világ végveszélyben. A nemzetközi jog és a politika új kérdései*. Budapest, Civil Akadémia, 2015.
 - Kovács Zoltán András – Regényi Kund: *Az Alkotmányvédelmi Hivatal*. In: Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 230-234.
 - Lénárt Ferenc Csaba: A titkosszolgálati tevékenység szükségessége és sürgőssége. *Belügyi Szemle* 66. évf. 2018/5. 62-86.
 - Merari, Ariel: A terrorizmus mint a lázadás stratégiája. In: Tóth Péter (szerk.): *A terrorizmus anatómiája*. Budapest, Zrínyi, 2006. 73-114.
 - Nagy Ferenc: Az ellenség-büntetőjogról és a jogállami büntetőjog erőzójáról. *Magyar Jog* 54. évfolyam 2007/2. 65-75.
 - Palasik Mária: A politikai rendőrség háború utáni megszervezése. In: Gyarmati György (szerk.): *Államvédelem a Rákosi-korszakban. Tanulmányok és dokumentumok a politikai rendőrség második világháború utáni tevékenységéről*. Budapest, Történeti Hivatal, 2000. 33-55.
 - Schneier, Bruce Schneier a biztonságról. Budapest, HVG Kiadó Rt., 2010.
 - Simon László: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. In: Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 224-229.
 - Szép Viktor: *Közös hang a világpolitikában. Az EU kül- és biztonságpolitikájának elméleti megközelítései*. *Politikatudományi Szemle* XXVI. évf. 2017/3. 133-149.
 - Takács Tibor: *Államvédelmi helyzetértékelés 1956 decemberében*. *Betekintő* 2007/2.
http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2007_2_takacs.pdf
 - Tóth Eszter: *A politikai hírszerzés szervezettörténeti vázlata, 1945-1990*. *Betekintő* 2011/2.
http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_2_toth_e.pdf

Jogforrások

- Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) 24
- Magyarország Alaptörvénye

- 1945. évi V. törvény a Moszkvában 1945. évi január hó 20. napján kötött fegyverszüneti egyezmény becikkelyezéséről.
- 1949. évi XX. törvény a Magyar Népköztársaság Alkotmánya (közlönyállapot).
- 1987. évi XI. törvény a jogalkotásról.
- 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról.
- 1995. évi CXXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról.
- 1998. évi XIX. a büntetőeljárásról.
- 1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.
- 1956. évi 35. számú törvényerejű rendelet a rendőrségről szóló 1955. évi 22. számú törvényerejű rendelet kiegészítéséről.

- 1974. évi 17. törvényerejű rendelet az állam- és közbiztonságról.
- 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.
- 26/1990. (II. 14.) MT rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról.
- 26/1999. (VIII. 13.) BM rendelet a különleges eszközök és módszerek engedélyezéséről és igénybeviteléről.

Egyéb források

- A Minisztertanács elnökhelyettesének 1/1975. sz. utasítása az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről. https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_1.pdf
- 2/2007. (I. 24.) AB határozat